

Zoološka i lovna obilježja trčke skvržulje (*Perdix perdix* L.)

Mijić, Matej

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:

**Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek /
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:151:639256>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-20**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Matej Mijić

Sveučilišni preddiplomski studij Poljoprivreda

Smjer Hortikultura

Zoološka i lovna obilježja trčke skvržulje

(*Perdix perdix* L.)

Završni rad

Osijek, 2018.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Matej Mijić

Sveučilišni preddiplomski studij Poljoprivreda

Smjer Hortikultura

Zoološka i lovna obilježja trčke skvržulje

(*Perdix perdix* L.)

Završni rad

Povjerenstvo za obranu završnog rada:

1. prof. dr. sc. Tihomir Florijančić, mentor
2. izv. prof. dr. sc. Siniša Ozimec, član
3. doc. dr. sc. Ivica Bošković, član

Osijek, 2018.

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Fakultet agrobiotehničkih znanosti u Osijeku
Preddiplomski sveučilišni studij Poljoprivreda, smjer Hortikultura
Matej Mijić

Završni rad

Zoološka i lovna obilježja trčke skvržulje (*Perdix perdix* L.)

Sažetak:

Cilj rada je opisati i pobliže upoznati trčku skvržulju (*Perdix perdix* L.), te istaknuti njezinu povijesnu, ekonomsku i gospodarsku važnost u Republici Hrvatskoj, posebice na području Slavonije. Trčka skvržulja je naša autohtona poljska koka, koja se prvi puta spominje 1938. godine, kada je na lokalitetu Vučedol, pokraj Vukovara, pronađena keramička posuda u obliku ptice. Isto tako, potrebno je upozoriti na problematiku gospodarenja ovom izrazito plemenitom i korisnom divljači, čija je populacija tijekom zadnjih desetljeća u značajnom padu. Glavni razlozi pada populacije trčki su: nepravilno gospodarenje, nedovoljan broj i uništavanje njihovih prirodnih staništa, bolesti i veliki broj prirodnih neprijatelja. Zahvaljujući velikom broju novih mjera gospodarenja, brojno stanje populacije trčki, tijekom posljednjih godina, je u blagom porastu. Stoga u cilju povećanja populacije trčki, treba nastaviti kontinuirano raditi na poboljšavanju životnih uvjeta unutar staništa i na smanjivanju brojnosti grabežljivih vrsta, jer je samo tako moguće trčku ponovno vratiti i zadržati u lovištima.

Ključne riječi: trčka skvržulja, Hrvatska, gospodarenje, stanište, populacija, grabežljivci

22 stranice, 0 tablica, 10 grafikona i slika, 38 literaturnih navoda

Završni rad je pohranjen u: Knjižnici Fakulteta agrobiotehničkih znanosti u Osijeku i u digitalnom repozitoriju završnih i diplomskih radova Fakulteta agrobiotehničkih znanosti u Osijeku

BASIC DOCUMENTATION CARD

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Agrobiotechnical Sciences in Osijek
Undergraduate university study Agriculture, course Horticulture

BSc Thesis

Zoological and hunting characteristics of the Grey partridge (*Perdix perdix* L.)

Summary:

The aim of this work is to describe and familiarize more closely with the Grey partridge (*Perdix perdix* L.), and to highlight its historical and economic importance in the Republic of Croatia, particularly in the Slavonia region. The Grey partridge is our autochthonous field bird, first mentioned in the year of 1938, when a ceramic vessel in the form of a bird was discovered in Vučedol, near Vukovar. Likewise, it is necessary to warn about management issues of this extremely noble and useful game, whose population has declined significantly over the last decades. The main reasons for the partridges population decline are: improper management, inadequate number and destruction of their natural habitats, diseases and a large number of natural enemies. Thanks to a large number of new management measures, the partridges population over the last few years has been steadily increasing. Therefore in order to increase the population of the partridges, we should continue to work on improving living conditions within habitats and on reducing the number of predatory species, because it is only so possible to return the partridge and keep it in the hunting grounds.

Keywords: Grey partridge, Croatia, management, habitat, population, predators

22 pages, 0 tables, 10 pictures and figures, 38 references

BSc Thesis is archived in: Library of Faculty of Agrobiotechnical Sciences in Osijek and in digital repository of Faculty of Agrobiotechnical Sciences in Osijek

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. BIOLOŠKE, EKOLOŠKE I LOVNE ZNAČAJKE TRČKE SKVRŽULJE.....	3
2.1. Taksonomija.....	3
2.2. Vanjski izgled.....	4
2.3. Građa tijela.....	7
2.3.1. <i>Probavni sustav</i>	7
2.3.2. <i>Dišni sustav</i>	8
2.3.3. <i>Živčani sustav</i>	9
2.3.4. <i>Cirkulacijski sustav</i>	9
2.3.5. <i>Reprodukcijski sustav</i>	9
2.4. Osjetila.....	10
2.5. Aktivnost i način života.....	10
2.6. Razmnožavanje.....	10
2.7. Prehrana i prihrana.....	11
2.8. Staništa.....	14
2.9. Bolesti.....	14
2.10. Prirodni neprijatelji.....	16
3. LOV TRČKE SKVRŽULJE (<i>Perdix perdix</i> L.).....	19
4. ZAKLJUČAK.....	21
5. POPIS LITERATURE.....	22

1. UVOD

Trčka skvržulja ili poljska jarebica (*Perdix perdix* L.) je naša autohtona poljska koka. Postoji 9 geografskih podvrsta, a trčka koja nastanjuje naša područja pripada srednjoeuropskoj podvrsti trčaka (*Perdix perdix perdix* L.). Riječ je o izrazito poljskoj divljači koja nastanjuje nekadašnja područja srednjoeuropskih stepa (Pintur, 2010.). Danas su to kultivirana područja kao što su livade, pašnjaci i njive s različitim poljoprivrednim kulturama. U Republici Hrvatskoj je rasprostranjena svugdje gdje ima polja, to su područja kao što su Panonska nizina, južno od Save do Gorskog kotara i Like, Istra, te ravničarski dio Dalmacije.

Trčka je veoma korisna pernata divljač jer svojom prehranom uništava velik broj kukaca štetnih za poljoprivredu i šumarstvo, a osim toga pojede i velike količine sjemenki raznog korova, zato se mora jarebice pomno čuvati u prirodnoj sredini uz biocenotsku ravnotežu, koja je važna komponenta čovjekove okoline (Andrašić, 1984.).

Trčka skvržulja ili poljska jarebica na području Hrvatske živjela je još u doba vučedolske kulture tijekom mlađeg eneolitika tj. bakrenog doba. Kulna posuda u obliku ptice (golubice ili jarebice) – „Vučedolska golubica“, pronađena je 1938. na lokalitetu Vučedol kraj Vukovara, a danas se čuva u Arheološkom muzeju u Zagrebu (Slika 1.) i simbol je grada Vukovara. Vučedol kraj Vukovara značajno je prapovijesno nalazište („dunavska Troja“), po kojem je nazvana vučedolska kultura, koja obuhvaća širi kulturni kompleks od Karpata do istočnih Alpa i Dinare. Drži se da je nastala dolaskom indoeuropskih doseljenika oko 3000. pr. Kr. i trajala do približno 2200. pr. Kr. (https://hr.wikipedia.org/wiki/Vu%C4%8Dedolska_kultura).

Još otkada je 1938. godine na lokalitetu Vučedol, na položaju Gradac, otkopana keramička posuda u obliku ptice, prvo je u bilješkama s terena zabilježena kao kokoš da bi kasnije postala golubica. Svojom je oblikom izazivala upit kojoj vrsti ptice pripada, a ostavljano je po strani čemu je takva posuda s pola litre unutrašnjeg volumena služila. Ptica pronađena ispred ulaza u lijevaonicu vučedolske kulture predstavlja mužjaka jarebice, a starogrčka i druge mitologije, kao i Biblija, često u raznim kombinacijama dovode jarebicu u vezu s bogovima metalurgije, a nalaz s Vučedola je najstariji dosad znani (Durman, 2015.).

Slika 1. Vučedolska golubica u Arheološkom muzeju u Zagrebu
(foto: S. Ozimec)

Slika 2. Muzej vučedolske kulture
(foto: www.tportal.hr)

2. BIOLOŠKE, EKOLOŠKE I LOVNE ZNAČAJKE TRČKE SKVRŽULJE

Trčka skvržulja (*Perdix perdix* L.) poznata je još i kao poljska jarebica te jarebica krža (Srđić, 1962.). Prema Zakonu o lovstvu (Anonimus, 2005.), svrstana je u sitnu pernatu divljač, na koju je sukladno Pravilniku o lovostaju (Anonimus, 2010.) lovostaj tj. zabranjen lov od 1. siječnja do 31. kolovoza.

2.1. Taksonomija

Prema zoološkoj sistematici trčku svrstavamo na sljedeći način:

- Carstvo: Životinje (*Animalia*)
- Koljeno: Svitkovci (*Chordata*)
- Potkoljeno: Kralježnjaci (*Vertebrata*)
- Razred: Ptice (*Aves*)
- Podrazred: Grebenke (*Carinatae*)
- Red: Kokoške (*Galliformes*)
- Porodica: Fazani (*Phasianidae*)
- Podporodica: Prave koke (*Phasianinae*)
- Rod: Trčke (*Perdix*)
- Vrsta: Trčka skvržulja (*Perdix perdix*)

Navodi se i nekoliko podvrsta:

- *P. p. perdix* (Linnaeus, 1758) – tipična, srednjoeuropska (Velika Britanija, od J Skandinavije do Italije i Balkan)
- *P. p. robusta* (Homeyer and Tancre, 1883) – jugoistočna trčka, od Urala do JZ Sibira i SZ Kine
- *P. p. hispaniensis* (Reichenow, 1892) – iberijska ili španjolska trčka (središnji Pirineji i SI Portugal)
- *P. p. lucida* (Altum, 1894) – istočna trčka (istočna Finska, Ural, južne obale Crnoga mora i sjeverni Kavkaz)
- *P. p. sphagnetorum* (Altum, 1894) – Nizozemska i SZ Njemačka
- *P. p. canescens* (Burturlin, 1906) – južna trčka skvržulja (Turska, Južni Kavkaz i SZ Iran)
- *P. p. americana* (Hartert, 1917) – (Francuska)

- *P. p. italica* (Hartert, 1917) – talijanska trčka

Slika 3. Trčka skvržulja na snijegu

(foto: www.hbw.com)

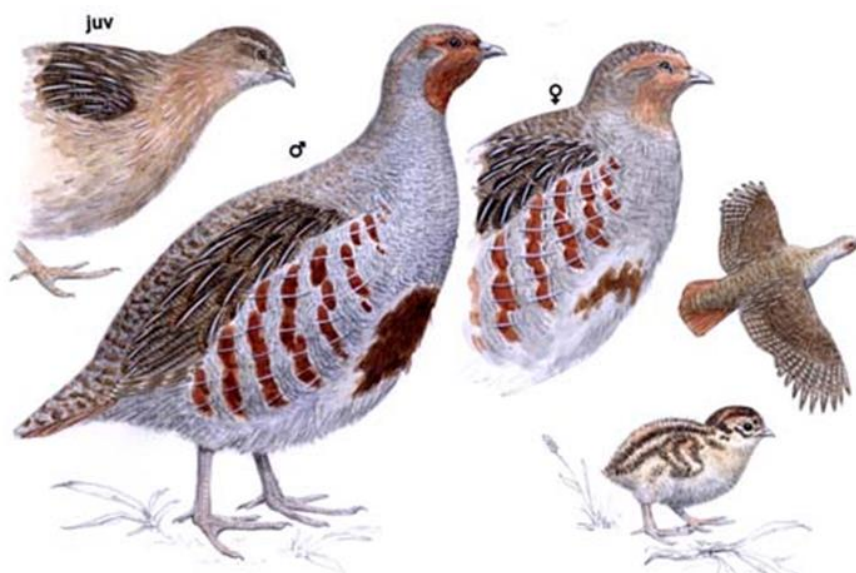
2.2. Vanjski izgled

Trčka skvržulja je naoko zapravo zdepasta. Unatoč tome, ona se vrlo brzo i spretno kreće, trčeći po zemlji, po čemu je i dobila ime „trčka“. Dobro i brzo leti, ali ne voli letjeti na velike udaljenosti. Na let se odlučuje tek kada je u krajnjoj opasnosti, a zaklon traži trčeći po zemlji. Srazmjerno je mala. Mlade trčke, kada postignu svoju punu fizičku zrelost, imaju masu 280-380 grama. Za postizanje pune fizičke zrelosti potrebno je oko 110-120 dana. Prosječna masa u jesenskim i zimskim mjesecima je veća nego u proljetnim i ljetnim (Srđić, 1962.), što je rezultat nagomilavanja masnih tvari tijekom jesenskih mjeseci, te im upravo to omogućuje da izdrže zimu. Masa starih trčki iznosi 340-500 grama, a mužjak je uobičajeno teži za nekoliko dekagrama od ženke. Raspon krila mladih i starih trčki iznosi 45-50 cm. Razlika u boji perja između mužjaka i ženke kod trčke nije tako izrazita kao kod fazana ili nekih drugih ptica.

Tijelo trčke skvržulje kao i drugih ptica pokriveno je perjem. Razlikuju se uglavnom dvije vrste perja: pokrovno-letno perje, koje je čvrsto i jako, te paperje, koje je fino i meko. Pravo perje na krilima i repu omogućuje letenje. Ostalo perje ovisno o zadatku služi za: zaštitu

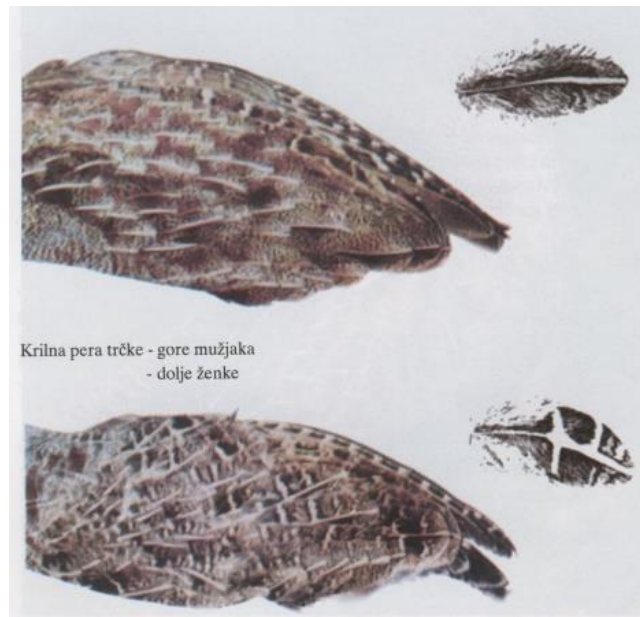
tijela od hladnoće i udaraca, proizvodnju sitnog praška za oprašivanje pokrovnog perja, zaštitu očiju i ušnih otvora, usisavanje uljastog sekreta trtične žlijezde i opip.

Mužjak i ženka su podjednako obojeni. Možemo reći da ne postoji izrazita razlika po boji mužjaka i ženke kao kod nekih drugih rodova u ovoj porodici, odnosno spolni dimorfizam nije izražen. U trčke skvržulje ta razlika boje mužjaka i ženke je gotovo neprimjetna, te je potrebno vrlo iskusno oko kako bismo mogli na osnovu razlike u boji odrediti spol. Razlike po veličini između mužjaka i ženke trčke skvržulje naoko gotovo i nema. Trčka skvržulja obojena je nenapadno i jednolično. Po boji su veoma slične okolini u kojoj žive, što ih štiti, da ih njihovi brojni i raznovrsni neprijatelji ne mogu lako zapaziti. To je naročito korisno u doba gniježđenja i sjedenja na jajima, a jaja trčke skvržulje su jednobojna (Srđić, 1962.).

Slika 4. Morfološke razlike između mužjaka i ženke
(foto: www.avibirds.com)

Darabuš i sur. (2009.) navode da ćemo mužjaka izbliza prepoznati po tamnosmeđem perju u obliku potkove na prsima, što nije sasvim pouzdan znak raspoznavanja jer potkovu može imati i starija ženka. Siguran znak raspoznavanja su bijele uzdužne pruge na krilnim perima kod mužjaka, dok ženka osim uzdužnih ima i poprečne bijele pruge.

Slika 5. Raspoznavanje mužjaka i ženki prema krilnim perima
(Izvor: Darabuš i sur., 2009.)

Boja perja je zaštitna, pa tako trčku i čitavo jato, kada mirno leži na goloj oranici bez vegetacije, ne možemo uopće primijetiti, jer im se boja toliko prilagodila i podudara se s bojom okoline. Temeljna boja trčke skvržulje je rdasto smeđa, mjestimično sivkasta s bjelkastim uzdužnim i poprečnim šarama (Srdić, 1962.).

Otisak noge (trag) odrasle trčke sličan je otisku noge fazana i domaće kokoši, samo je manji. Veličina traga je oko 5 cm. Trčka stavlja u hodu jednu nogu ispred druge, tako da ostavlja trag u jednoj liniji.

Slika 6. Tragovi trčke na snijegu
(foto: www.balkankinology.net)

Pri polaganom kretanju trčka drži vrat normalno uspravno, a kada bježi ispruži ga naprijed. Kostur tijela trčke skvržulje, građen je uglavnom slično kao i kostur ostalih ptica i peradi. Tijelo je, kao i kod drugih ptica, podređeno letenju. Kostu su čvrste i bogate kalcijem. Mnoge kosti su šuplje i ispunjene zrakom, odnosno pneumatične, stoga je cijeli kostur relativno lagan. Kostur trčke skvržulje sastoji se iz kosti glave, kralježnice, prsnog koša s rebrima, slabinskih, zdjelčnih i trtičnih kosti, kosti krila (koja zamjenjuju prednje udove) i kosti nogu (stražnji udovi). Sve kosti pokrivene su pokosnicom, koja hrani kost. Kostu trčke skvržulje su kao i kod ostalih ptica pokrivene mišićima. Mišići su kod ptica, zbog njihovog specifičnog kretanja (letenja), drugačije smješteni i povezani nego kod sisavaca (Srđić, 1962.). Najjači su grudni mišići, koji su za ptice veoma važni i stoga su jako razvijeni. Nalazimo još vratne, leđne, trbušne i krilne mišiće. Mišići su pokriveni kožom, a koža je pokrivena perjem. Građa kože slična je građi kože sisavaca. Trčke, kao i ostale ptice i perad, nemaju znojnih i lojnih žlijezda, odnosno postoji samo lojna žlijezda na gornjoj strani trtičnog dijela, iz koje se izlučuje masna tvar, kojom trčke pomoću kljuna sebi premazuju perje i štite se tako od prodiranja vlage.

Kod koka, koje spadaju u rod poljskih koka, donji dio noge, tzv. pisak, nije obrastao perjem (Srđić, 1962.). Također, nema ni pernatih resa između prsta. Mužjaci poljske jarebice i prepelice nemaju ostrugu, dok je mužjaci jarebice kamenjarke imaju.

2.3. Građa tijela

2.3.1. Probavni sustav

Trčke skvržulje, kao i ostale ptice i perad nemaju zube, pa radi toga gutaju sirovu, u ustima neusitnjenu hranu biljnog i životinjskog podrijetla. Kljun služi za pobiranje hrane. Usna šupljina obložena je sluznicom, koja je slična kao i kod mnogih vrsta sisavaca. U usnoj šupljini nalaze se žlijezde, koje izlučuju slinu, a ona olakšava prijenos hrane kroz ždrijelo i jednjak u volju. Jezik je prilagođen obliku donjeg kljuna, a pokriven je rožnatim slojem te je zato u trčki osjetilo okusa slabo razvijeno (Srđić, 1962.).

Prijelaz između usne šupljine i jednjaka sačinjava ždrijelo, iza kojega se nastavlja jednjak, koji je zapravo veza usta sa želucem. S donje strane vrata jednjak se pred ulazom u prsni koš proširuje u voljku, čije su stijenke posve tanke. Hrana u voljci nabubri i omekša jer je

nakvašena slinom i vodom, a zatim putuje dalje u tzv. predželudac ili žljezdani želudac. U predželucu se hrani dodaju razni sokovi i sluz, a izlučuju ih žlijezde, koje se nalaze u predželucu. Ti sokovi rastvaraju hranu kemijskim putem na potrebne hranjive sastojke (Srđić, 1962.). Pravi želudac je smješten u trbušnoj šupljini uz jetru, a sastavljen je od nekoliko slojeva jakih mišića, koji omogućuju stezanje i rastezanje. Stezanjem i radom mišića uz pomoć čvrste rožnate unutrašnje stijenke želuca i malih kamenčića, hrana se sitni mehaničkim putem. Usitnjena hrana, zatim dalje putuje u crijeva, gdje se pod utjecajem drugih sokova i dalje kemijski rastvara na tvari, koje organizam može apsorbirati. Na dvanaesnik se veže tanko crijevo, a na tanko crijevo se nastavlja debelo crijevo. Stražnje, odnosno debelo crijevo, završava se kloakom, tj. otvorom na koži, kroz koji se izbacuje neprobavljena hrana i nečistoća, skupa s mokraćom. Potpuno rastvorena hrana pomoću kapilara u stijenkama crijeva, dolazi u krvotok i zatim se raznosi po cijelom tijelu.

2.3.2. Dišni sustav

Kod trčke, na kljunu se nalaze nosni otvori, kroz koje prolazi čisti zrak dušnikom u pluća. Dušnik je cjevastog oblika, a smješten je uz jednjak s donje strane vrata. Sastavljen je od niza prstena s tvrdim, hrskavičnim stijenkama. Prsteni dušnika su međusobno spojeni tanjim tkivom. Završetak dušnika dijeli se prije ulaska u pluća na dva ogranka, odnosno dušnice ili bronhije. Na mjestu, gdje se dušnik dijeli u dvije dušnice, smješteno je pjevalo (*syrinx*), tj. organ pomoću kojeg ptice proizvode glasove i karakterističan je samo za ptice. Pjevalo je sastavljeno od mišića i tankih membrana. Pluća se nalaze u prsnom košu i služe za izmjenu zraka u organizmu, tj. za pročišćavanje venske krvi uz pomoć kisika. Pluća trčki i drugih ptica smještena su na leđnoj strani prsnog koša i znatno su manja i manje elastična u usporedbi s plućima sisavaca. Karakteristično svojstvo pluća u ptica je u tome, da imaju zračne vrećice, koje služe kao neka vrsta mjehova, koji se po potrebi pune i prazne, a da se prsni koš pri tome ne širi (Srđić, 1962.). Napunjene su zrakom i olakšavaju letenje, jer smanjuju apsolutnu masu ptice. U izravnoj su vezi sa šupljinom kosti, te se tako povećava savitljivost kosti i smanjuje se trenje pojedinih dijelova pri gibanju. Također imaju i ulogu pri regulaciji topline, odnosno sprječavaju pregrijavanje tijela pri jakom radu mišića, naročito kod letenja.

2.3.3. Živčani sustav

Živčani sustav trčke čine: mozak, moždina, živci, ganglije i s njima povezani osjetni organi (oči, uši, nos i koža). Mozak je smješten u šupljini lubanje. Moždina je smještena u kanalu, koji čine pršljenovi kralješnice. Između pojedinih pršljenova izlaze živci, koji se zatim granaju po tijelu. Sva osjetila su u vezi sa živčanim sustavom.

2.3.4. Cirkulacijski sustav

Organi krvotoka slično su građeni u trčki i ostalih ptica, kao i u sisavaca. Sastoji se od srca, koje ima dvije klijetke i dvije pretklijetke. Iz srca izlaze krvne žile arterije, koje se granaju po cijelom tijelu do najsitnijih kapilara. Iz lijeve klijetke izlazi krv bogata kisikom, a u srce se venama vraća krv zasićena ugljikovim dioksidom. Pomoću sitnih kapilara iz stijenki crijeva crpe se hranjive tvari potrebne za organizam, a zatim se pomoću krvi raznose po cijelom tijelu. Optok krvi u ptica je mnogo intenzivniji nego u sisavaca, jer obavljaju teže radnje tj. letenje. Zbog toga ptice imaju višu normalnu tjelesnu temperaturu u odnosu na sisavce, a također i zbog intenzivnijeg disanja i većeg broja udisaja i izdisaja u minuti. To sve zahtijeva intenzivniji rad srca i povišenje tjelesne temperature, a za vrijeme dok ptice miruju i spavaju, temperatura tijela im je niža i za 2°C nego kad su u pokretu.

2.3.5. Reprodukcijski sustav

Kod trčki, vidljivih spolnih organa nemaju ni mužjak ni ženka. Kopulacija i oplodnja vrši se spajanjem kloaka mužjaka i ženke. Mužjak ima dvije sjemene žlijezde, od kojih je lijeva jače razvijena. Ženke imaju dva jajnika, od kojih je lijevi potpuno razvijen, a desni je posve zakržljao. Za vrijeme spolnog mirovanja, spolne žlijezde mužjaka i ženke su mnogo manje i radi toga su manje uočljive nego u vrijeme spolne aktivnosti. Muške spolne žlijezde nalaze se u predjelu bubrega, a iz njih izlaze cijevi (kanali), koje se pružaju usporedno s mokraćnim kanalima i završavaju u kloaki. Jajnik ženke se također nalazi u predjelu bubrega u trbušnoj šupljini i povezan je jajovodom s kloakom.

2.4. Osjetila

Trčke skvržulje imaju izrazito razvijen vid, kao i kod ostalih ptica. Oči su smještene u očne šupljine na lubanji, te imaju vrlo osjetljive živce. Možemo reći, da im je vid ujedno i sredstvo obrane, jer na taj način one pravovremeno ugledaju opasnost i mogu se zaštititi. Njuh je kod trčke skvržulje posve slabo razvijen, kao i kod ostalih ptica. Na gornjem kljunu nalaze se nosni otvori, koji služe, pored dovoda svježeg zraka u organizam, kao organ njuha (Srđić, 1962.). Okusni organi, koji obavljaju svoju funkciju preko jezika kod trčke su jako slabo razvijeni. Organi za opip su smješteni po cijeloj koži, ali nisu na svim dijelovima kože jednako razvijeni. Na koži se još nalaze i osjetila za toplinu. Opip je kod trčki razvijen i na pojedinim grupama perja.

2.5. Aktivnost i način života

Trčke su vrlo vjerne svome staništu, a radijus kretanja, ovisno o kvaliteti staništa, iznosi 1-3 km, pri čemu im je životno područje manje u vrijeme reprodukcije. Danju se zadržavaju na sjenovitim, travnatim površinama, a noć provode na tlu u otvorenom polju s niskom vegetacijom (Pintur, 2010.). Za jačih zima ili nevremena noć provode na zemlji, u višoj travi, neposječenoj kukuruzovini ili brazdama. Ujutro se trčke prpoše u pijesku ili prašini, kako bi se riješile ektoparazita, a zatim odlaze u potragu za hranom. Nakon hranjenja kratko polete, tražeći mjesto za dnevni odmor. Poslijepodne borave na travnjacima i strništima, a kad padne večernja rosa traže mjesto za noćenje.

2.6. Razmnožavanje

Trčka spada među ptice koje žive u jednoženstvu, odnosno monogamiji. Stoga bi omjer spolova u lovištima trebao biti 1:1. U prirodi često ne postoji taj idealan omjer spolova, obično je mužjaka nešto više, cca. 10-15% (Srđić, 1962.). U vrijeme razmnožavanja i gniježđenja trčke žive u parovima, a u ostalo vrijeme godine žive u jatima. Mužjak, ženka i potomstvo ostaju zajedno u roditeljskim jatima sve do proljeća, kada se jata razbijaju u parove, najčešće u veljači. Trčke gnijezda prave na zemlji, najčešće uz rub nepokošene trave, lucerništima ili žitnim poljima. Oko 55% svih gnijezda udaljeno je 1-5 m od ruba kulture, a najbolja područja za gniježđenje su remize (Pintur, 2010.). Parenje počinje u ožujku, a tijekom travnja trčka snese 10-18 jaja. Trčka sjedi na jajima 23-24 dana. U drugoj polovini sjedenja sjedi vrlo ustrajno. Roditeljski nagon vrlo je razvijen kod oba spola, a valjenje pilića

je u svibnju i lipnju. Mladi se nazivaju potrkusi i nakon što se osuše mogu odmah slijediti majku, dok cijelo jato predvodi mužjak. Plodnost i nosivost trčki opada sa starošću, kao i kod velikog broja ostalih divljih koka i domaće peradi. Stoga bi u lovištu trebalo biti što više mladih trčki, u tom slučaju priplod je veći. Jaja su kruškolikog oblika, maslinasto zelene boje, te imaju finu zrnastu površinu i blago voštani sjaj.

Slika 7. Jaja trčke skvržulje u gnijezdu

(foto: www.ardeaprints.com)

2.7. Prehrana i prihrana

Trčka pripada skupini sveždera. Hrani se biljnom i životinjskom hranom, no možemo reći da je pretežno biljožder. Od cjelokupne hrane koju trčka tijekom godine pojede, na hranu biljnog porijekla otpada 62,5%, dok na hranu životinjskog porijekla otpada 37,5% (Srđić, 1962.). Trčka hranu traži cijeli dan, naročito ujutro i sredinom poslijepodneva. U prva tri tjedna pilići se hrane pretežito hranom životinjskog porijekla, oko 95%. U tom razdoblju najviše se zadržavaju na travnjacima. Kasnije u obrocima počinje prevladavati hrana biljnog porijekla, oko 65%, koju trčke uzimaju tijekom cijele godine u raznim oblicima: zeleni dijelovi biljaka, sjemenke raznog bilja, sjemenke i sočni plodovi grmlja i drveća, sitni korjenčići i sl. (Pintur, 2010.). Oko 90% biljne hrane čine korovi. Zimi biljnu hranu čine zeleni listovi ozimih žitarica, trava i djetelina. Hranu životinjskog porijekla trčke ne nalaze u prirodi tijekom cijele godine (razni kukci, ličinke, pužići, gusjenice, sitni mekušci i sl.), a

čak 90% animalne hrane čine razne vrste štetnih kukaca u poljoprivredi. Dnevno pojedu 30-40 grama hrane. Potrebe za vodom uglavnom zadovoljavaju rosom s hrane i hranom bogatom vodom. Obzirom na prehrambene navike, trčka je izuzetno korisna vrsta u poljoprivredi, a naročitu korist pokazuje u smanjivanju broja štetnih kukaca, npr. krumpirovih zlatica. Pored bjelančevina, ugljikohidrata i mineralnih tvari, vrlo su značajni i vitamini. Posebno su važni vitamini iz skupina A, D, B. Od mineralnih tvari najpotrebniji su kalcij i fosfor.

Trčke se tijekom proljetnih i ljetnih mjeseci pretežno hrane biljnom hranom, kada je bilje mlado i sočno. U tom razdoblju biljna hrana ima izuzetno veliki značaj, jer je to ujedno i vrijeme gniježđenja. Biljna hrana je bogata bjelančevinama, mineralnim tvarima i vitaminima. U jesen i zimu, trčke daju prednost hrani koja sadrži ugljikohidrate i masti. Takva vrsta hrane pospješuje stvaranje tjelesne topline i energije, kao i stvaranje rezervnih tvari u tijelu, što im omogućuje lakše izdržavanje zime. U zelenoj hrani, najčešće ozimim usjevima, trčke pronalaze ugljikohidrate i masti u lako probavljivom obliku. Tijekom zime, trčke su vrlo skromne u ishrani, no budući da je mogućnost pronalaženja hrane u prirodi najoskudnija zimi, potrebno je da im u ishrani preko zime pomogne čovjek.

Zimi za trčke nastaju mnogo teže okolnosti nego u druga godišnja doba, pogotovo u krajevima s dugotrajnim dubokim snijegom. U svim lovištima tijekom zimskog razdoblja mnogo je manji izbor i manje su zalihe hrane. Kako bi trčke mogle izdržati zimu, treba voditi neprekidnu brigu o njihovoj prehrani, pogotovo jer je raznim znanstvenim istraživanjima dokazano da trčke ugibaju ako im se potpuno uskrati hrana 7-12 dana.

Povećana briga o trčkama tijekom zime važna je pretpostavka očuvanja i povećanja brojnosti ove vrste. Za prihranu trčki u lovištu potrebno je izraditi prikladna hranilišta. Stalna su obično smještena unutar remiza, dok se prijenosna postavljaju nakon skidanja uroda na strništa ili unutar krmnih njiva. Priručna hranilišta gradimo tamo gdje smo uočili da se trčke najviše zadržavaju (Pintur, 2010.). Ukoliko nemaju dovoljno hrane, osim pojačanog stradavanja od grabežljivaca, može se dogoditi da se više obiteljskih jata spoji u jedno veće koje će najvjerojatnije napustiti lovište.

Trčkama se izlaže hrana kao što su žitni otpad, pšenica, ječam, proso, heljda, sirak, sjeme suncokreta, razno naklijalo sjeme, sjeme trava i korova, otpaci industrijske obrade voća i povrća. Hranu je u hranilištu potrebno stavljati na sloj pijeska jer trčke uzimaju samo zrnje sa zemlje, također hrana se može pomiješati s pljevom ili trinjem. Osim zrnate hrane trčkama

je potrebno izlagati i sočnu hranu kao što su razne vrste repe, korjenasto povrće, listovi stočnog kelja i kupusa. Za trčku je također važna dostupnost zelene hrane koju nalazi ispod snijega, kao što je list ozimih žitarica, trava ili djeteline, a dostupnost ove hrane povećavamo raljenjem snijega (Pintur, 2010.).

Pored izlaganja same hrane, mora se voditi računa, da na hranilištu ima čiste pitke vode, dok se ne smrzava, krupnozrnog pijeska i sitnih kamenčića, bez čega nema pravilne probave.

Slika 8. Hranilište za trčke tijekom zime
(foto: www.lpzoosites.org)

Slika 9. Hranilište „Perdix Farmland Bird Feeder“
(foto: www.lauraleewalker.com)

2.8. Staništa

Trčka se najradije zadržava i najbolje preživljuje na suhim, pjeskovitim tlima. Odabire boravišta, gdje se poljski usjevi često izmjenjuju, gdje ima površina izmjenično zasijanih žitom, prosom, krumpirom, kukuruzom, djetelinom, repom itd. (Tucak, Z., 2002.). Isto tako, trčke preferiraju i živice te manje gustiše koji se izmjenjuju s većim neobrađenim površinama, kao i s poljoprivrednim zemljištem na kojem su zasijane polikulture (Janicki i sur., 2007.). Trčke su divljač otvorenih ravničarskih područja, gdje im kao zaklon mogu poslužiti žive međe, manje šikare ili zakorovljena područja. Njena optimalna staništa su na 200-300 m nadmorske visine, srednje temperature 9-10°C s godišnjom količinom padalina od 400-500 mm. Vole suha, propusna, pjeskovito ilovasta topla tla. Tijekom proljeća i ljeta pretežno se zadržavaju u poljima i nepokošenim livadama, a u kasnu jesen i zimi traže zaklon u remizama, nepokošenim livadama, strništima ili zapuštenim poljima. Najviše vole poljoprivredna područja gdje se poljski usjevi izmjenjuju, te područja gdje dominiraju žitarice (pšenica, ječam, zob, raž, tritikal, proso, heljda, sirak), ali izbjegavaju veća šumska područja (Pintur, 2010.).

Potencijalna staništa moguće je pronaći na zapuštenim i neobrađenim poljoprivrednim površinama koje su višegodišnjom sukcesijom zarasle zeljastom i grmovitom vegetacijom, te na mozaično raspoređenim površinama pod kulturama u prostornoj izmjeni s prirodnom vegetacijom i seoskim naseljima. Obnova stanišnih uvjeta moguća je oblikovanjem pojaseva s elementima korovne i livadne flore na rubovima oraničnih površina, čime se stvaraju uvjeti za razvoj biocenoze u kojoj će mlade trčke pronalaziti kukce i njihove ličinke, što će povećati stopu preživljavanja. Zadržavanjem postojećih i oblikovanjem novih živica trčka dobiva zaklon od grabežljivaca ili nepovoljnih vremenskih prilika u staništu (Ozimec, 2015.).

2.9. Bolesti

Najčešći nametnici koji narušavaju zdravlje trčki u prirodi su različite grinje i krpelji, zatim crijevni i dišni oblici. U kontroliranom uzgoju trčki najčešće su tehnopatije uzrokovane nepravilnim uzgojem. Rjeđe obolijevaju od atipične i klasične kuge, boginja, salmoneloze, pastereloze, kandidijaze, trakavičavosti, singamoze i knemidokoptoze (Florijančić i Hrupački, 2015.). Svi su oni mnogo opasniji za piliće i posve mlade trčke.

Vanjski paraziti manje su opasni od unutrašnjih. Jak napad unutrašnjih parazita kod mnogih trčki dovodi do smrti. Vanjski paraziti mogu biti vrlo neugodni, jer uzrokuju smetnje, pri

čemu organizam jako oslabi i postaje neotporan protiv drugih bolesti. Također, vanjski paraziti, mogu biti prenosioci zaraznih bolesti. Najveći broj vanjskih parazita siše krv i limfu kroz kožu iz tijela i time se hrani.

Najčešće bolesti koje vanjski paraziti mogu uzrokovati kod trčke skvržulje i ostalih ptica su: malofagoza (*Malophagosis*), krpeljivost (*Ixodidosis*) i trombidijidoza (*Trombidiidosis*).

Među unutrašnje parazite spadaju u prvom redu razne trakavice. To su veći ili manji crvi valjkastog, malo spljoštenog oblika. Njihovo tijelo sastavljeno je od glave, vrata i članaka. Parazitiraju najviše u crijevima, ali ih se nalazi i u drugim organima. Trakavice nemaju probavnih organa, one se priljube uz stijenke unutrašnjih organa (uglavnom crijeva) i kroz površinu svoga tijela upijaju za njih potrebnu gotovu hranu.

Neke bolesti, kojima su uzročnici unutrašnji paraziti, to su u najvećem broju trakavice, a koje se pojavljuju kod trčke skvržulje i drugih divljih ptica su: himenolepididoza (*Hymenolepididosis*), askaridoza (*Ascaridosis*), heterakidoza (*Heteracidosis*), singamoza (*Syngamosis*) i kokcidioza (*Coccidiosis*).

Od infektivnih ili zaraznih bolesti treba istaknuti: malariju (*Plasmodiosis*) koju uzrokuje parazit *Plasmodium gallinarum*, parazitirajući u crvenim krvnim tjelešcima, no nalazimo ga i u nekim unutrašnjim organima. Njegovi prenosioci su komarci i drugi slični insekti, koji sišu krv (Srđić, 1962.). Bolest je vrlo česta u tropskim i suptropskim područjima.

Ptičja difterija (boginje) je virusna bolest. Javlja se na mjestima koja nisu pokrivena perjem, najčešće na glavi, krilima i na nogama. Glavni simptomi javljaju se u vidu bradavica, koje se pojavljuju kroz duže vremensko razdoblje. Istovremeno s pojavom bradavica (boginja) dolazi i do upale membrane u grlu (difterija). Bolest se češće javlja tijekom kišnih i zimskih dana.

Kokošja kuga (*Pestis avium*) kod trčki se javlja vrlo rijetko. Kuga također pripada virusnim bolestima, a pojavi se i širi kao epizootija. Ponekad oboljele jedinke ugibaju, a da se prethodno nije ni primijetilo bilo kakvih znakova bolesti. Simptomi oboljenja su: manji apetit, nepokretnost, apatičnost, nakostrešeno perje, nesigurnost u kretanju, zatvoreni očni kapci, mutne oči, povišena temperatura tijela, otežano disanje. Kada se primijete vidni simptomi bolesti, ubrzo nastupa i smrt.

Kolera peradi (*Pasteurelosis avium*) je bolest koja se rijetko javlja u sjevernim predjelima, dok je u umjerenim i toplijim krajevima češća. Kod trčki koleru uzrokuje štapićasti bacil *Pasteurella avicida*, a nalazi se u krvi bolesnih jedinki. Kolera se na trčkama rjeđe javlja u

prirodi, dok je to mnogo češće u umjetnom uzgoju. Također i neki insekti mogu biti prenosioci ove bolesti, npr. muhe. Od zaraze pa do vidljivih simptoma najčešće je potrebno 12-48 sati, a sami simptomi su vrlo slični kao i kod kolere, pa je zato naoko teško ustanoviti o kojoj se bolesti radi.

Tifus peradi (*Typhus avium*) je zarazna bolest, a uzrokuju je bacili: *Salmonella gallinarum*, *Bacterium gallinarum*, *B. paratyphosus gallinarum*, *B. typhi gallinarum*, *Eberthella sanguinaria*. Simptomi bolesti su: neuzimanje hrane, zatvaranje očiju, otvoren kljun, pospanost, proljev. Ugibanje od ove bolesti može nastupiti za 3-5 dana (Srđić, 1962.). Tifus se pojavljuje najčešće u proljeće i tijekom ljeta. Mortalitet kod ove bolesti iznosi čak i do 50%, pa je zato ta bolest naročito u umjetnim uzgojima vrlo opasna.

Od bolesti koje se javljaju kod trčke skvržulje, treba istaknuti još i avitaminoze. One nastaju zbog slabe i nepravilne prehrane, stoga je potrebno tijekom cijele godine paziti na prehranu trčki u prirodi ali i u umjetnom uzgoju. Prehrana mora biti pravilna, tj. hranjiva i sa puno vitamina. Zato je potrebno uz suhu zrnatu hranu, dodavati i svježe šumsko voće i plodove. Vitamini su organske tvari, koje imaju vitalnu funkciju u svakom živom organizmu.

Manjak pojedinih vitamina u ishrani trčki kroz dulje vrijeme može izazvati razne promjene i smetnje u organizmu, što dovodi do nastanka raznih bolesti.

Kod trčke skvržulje najzastupljenije su avitaminoza A, D, B1 i E.

2.10. Prirodni neprijatelji

Prirodni neprijatelji trčke skvržulje su brojni dlakavi i pernati grabežljivci (Florijančić i Hrpački, 2015.). Najveći neprijatelj trčki je oštra i jaka zima, kada ne može doći do hrane (Ristić, 2008.). Prema značaju najvažniji neprijatelji su ptice grabljivice, koje su za trčke opasnije od dlakavih grabežljivaca, samim time jer su mnogobrojnije i zadržavaju se uglavnom na poljima, gdje se ujedno zadržavaju i trčke. Naročito su opasne zimi, za vrijeme snijega, a pogotovo ako trčke imaju oskudan zaklon.

Ptice grabljivice dijelimo na dnevne i noćne. Među dnevne spadaju: gavran veliki (*Corvus corax* L.) koji je zakonom zaštićen. Vrana siva (*Corvus corone cornix* L.) pronalazi gnijezda trčki te ih nemilice uništava, ispijajući jaja. Svraka (*Pica pica* L.) također ispija jaja trčki, a pored toga za hranu traži i piliće. Zavlache se u travu i grmlje i traže gnijezda. Šojka (*Garrulus glandarius* L.) je manje štetna za trčke, jer se zadržava samo po šumama i gustim šikarama,

dok u polja pretjerano ne zalazi. Vrlo je oprezna i osjetljiva, ima izrazito razvijen vid i sluh. Svračak mali (*Lanius minor* Gr.) živi po šumama, no zalazi i u polja, te je radi toga manje štetan. Za hranu rado traži mlade ptice i piliće pernate divljači, koja gnijezdi na rubovima šuma. Također ispija i jaja trčki i ostalih ptica. Sivi sokol (*Falco peregrinus* Tunst) najvećim dijelom lovi plijen u zraku, a za hranu upotrebljava sve vrste ptica i domaće peradi. Škanjac mišar (*Buteo buteo* L.) tijekom proljeća, ljeta i jeseni nije opasan za trčke i drugu pernatu divljač, jer se hrani miševima, žabama i gušterima. No tijekom zime, kada nastupi nestašica takve hrane, čini velike štete na niskoj plemenitoj divljači, među kojima je i trčka skvržulja. Jastreb kokošar (*Accipiter gentilis* L.) spada među najopasnije grabljivice. Plijen lovi u zraku, na zemlji i na vodi. Uništava sve vrste mlade i odrasle pernate divljači, te također uništi mnogo više nego mu je za hranu potrebno. Hranu traži u polju i šumi, a zimi rado posjećuje i hranilišta pernate divljači. Na poljima bez grmlja i živice, vrlo lagan plijen mu predstavljaju trčke skvržulje, pogotovo za vrijeme snijega. Kobac ptičar (*Accipiter nisus* L.) je vrlo sličan jastrebu kokošaru, ali je dosta manji. Vrlo je opasan za pernatu divljač, a naročito dok su pilići još mali i nesamostalni. Zimi su štete znatno manje. Eja livadarka (*Circus pygargus* L.) hrani se sitnom pernatom divljači i pticama pjevicama (Srđić, 1962.).

U noćne ptice grabljivice spada: sova ušara (*Bubo bubo* L.) koja u prirodi nije toliko zastupljena, a da su mnogobrojnije predstavljale bi veliku opasnost za trčke i ostalu pernatu divljač. No kako su rijetke, šteta nije tako osjetna. Zbog toga su zakonom zaštićene, pa ih se ne smije uništavati.

Od prirodnih neprijatelja treba istaknuti i dlakave grabežljivce, u koje spadaju: lisica (*Vulpes vulpes* L.), koja je dosta čest i opasan grabežljivac, te ugrožava trčke. Ima odličan sluh, njuh i vid. To joj je i najbolje oružje za pronalaženje hrane i plijena. Vrlo je lukava i vješta u lovu, a lovi svu pernatu divljač i domaću perad (Srđić, 1962.). Jazavac (*Meles meles* L.) koji je prespor, da bi u trku ulovio živi plijen. Sistematski pretražuje svoju okolinu, da pronade gnijezdo trčke skvržulje i druge pernate divljači. Također ispija jaja, no vreba i da uhvati koku na gnijezdu. Lovi ili u zasjedi čeka piliće, a nepoželjan je u lovištima gdje je visoko brojno stanje trčki i fazana. Divlja mačka (*Felis silvestris* Schreber) je vrlo opasna za nisku pernatu i dlakavu divljač. Na rubovima šuma pobire i ispija jaja trčki i fazana. Kao grabežljivac opasna je danju i noću. Ima vrlo dobro razvijena sva osjetila, a hod joj je nečujan. Plijen obično čeka u zasjedi. Vrlo je brza, okretna i vješta, a smatra se opasnijim grabežljivcem od lisice. Kuna bjelica (*Martes foina* Erxleben) spada u vrlo krvoločne grabežljivce. Za hranu uzima mnogo više nego joj je potrebno. Opasna je za svu nisku divljač

i njihove mlade. Ispija jaja trčki i ostale pernate divljači. Hrčak (*Cricetus cricetus* L.) traži i ispija jaja trčki, a uništava i njihove piliće. Tvor (*Putorius putorius* L.) traži i ispija jaja trčki, fazana te domaće peradi. Za hranu upotrebljava piliće i odrasle trčke i fazane, a plijen ne traži u blizini svoje nastambe. Lasica velika (*Mustela erminea* L.) je velik grabežljivac, koji ispija jaja pernate divljači, a uništava svu sitniju divljač. Lasica mala (*Mustela nivalis* L.) je znatno manja od velike lasice. Vrlo je krvoločna, hranu traži u šumama, poljima pa čak i selima. Za hranu uzima mnogo više nego joj je potrebno. Naročito su štetne za trčke i fazane, kojima uništavaju piliće i ispijaju jaja. Jež (*Erinaceus europaeus* L.) ima vrlo dobar njuh, pa za vrijeme svog noćnog lutanja lako otkrije gnijezdo trčki ili fazana. Vrlo rado ispija njihova jaja, a noću traži i piliće trčki i fazana. Štakor (*Rattus* sp.) je vrlo nepoželjan u lovištima, a naročito u blizini umjetnog uzgoja trčki, gdje može prouzrokovati velike štete. U blizini naselja traži gnijezda trčki, te ispija njihova jaja, a često napada i same piliće.

3. LOV TRČKE SKVRŽULJE (*Perdix perdix* L.)

Prema Zakonu o lovstvu (Anonimus, 2005.) pernata divljač, pa samim time i trčka skvržulja, pripada u lovostajom zaštićenu divljač. Prema lovačkoj klasifikaciji trčka pripada u plemenitu divljač niskog lova.

Postoji nekoliko načina lova trčke skvržulje, među koje ubrajamo pojedinačni lov i skupni lov pogonom i prigonom. Također treba istaknuti i metode hvatanja živih trčki, u koje ubrajamo: niske mreže, vrše, privlačila, duge visoke mreže i druge lovke.

Približni odstrijel trčke skvržulje planira se u proljeće, tj. nakon protekle zime na osnovu brojnog stanja u lovištu. U planiranju odstrijela treba biti vrlo oprezan, jer pogrešnim planiranjem može se upropastiti osnovni fond trčke skvržulje u nekom lovištu za više godina unaprijed. Koliko će se trčki odstrijeliti u pojedinoj lovnoj sezoni, ovisno je o visini populacije. U lovištima s visokom populacijom trčki, može se odstrijeliti 40-50% cjelokupnog brojnog stanja, a u lovištima gdje je manje brojno stanje, odstrijel ne smije prelaziti 25-30% ljetnog brojnog stanja (Srđić, 1962.).

Lov ne smije početi prije nego su trčke potpuno fizički razvijene i postigle punu težinu. Sukladno Pravilniku o lovostaju (Anonimus, 2010.) lovostaj tj. zabranjen lov na trčku skvržulju je od 1. siječnja do 31. kolovoza.

Pojedinačni lov provodi se uz pomoć dobro obučenog psa ptičara, a spada među najljepše lovove. Kada puše vjetar, lovac se uvijek kreće u smjeru suprotnom od smjera vjetra, jer pas lakše i brže dobije miris trčki u nos. Njuh trčki slabo je razvijen, tako da im je glavna obrana vid i sluh. Uspjeh pojedinačnog lova ovisi o psu. Dobar pas mora tražiti ustrajno i s voljom, a odstrijeljenu divljač ne smije gnječiti i kidati.

Skupni lovovi pružaju lovcima užitak i čar. Lovci u skupnim lovovima, naročito na trčke, moraju biti vrlo disciplinirani, kako bi se izbjegla nezgoda i nesreća. Također i u skupnim lovovima psi ptičari mogu imati korisnu ulogu. Oni pronalaze i stajanjem naznače jata trčki. Skupni lovovi mogu biti organizirani kao pogon i prigon.

U lovu pogonom postavljaju se izmjenično lovci i pogoniči u jednoj liniji, a u takvom poretku kreću se u određenom pravcu. Obično se između dva lovca postavljaju po dva goniča kako bi lovci mogli slobodnije i nesmetano gađati trčke koje uzlijeću. U skupnim lovovima svaki lovac mora stalno pratiti kretanje ostalih lovaca, mora ih vidjeti ili mora znati gdje se nalaze, a da ne bude nesreća. Negativna strana lova pogonom jest, što lovci s pogoničima

čine široku frontu. Takvu široku liniju je teško održati poravnanu, naročito kada još stoje poljoprivredne kulture. Ravna linija poželjna je zato, da se izbjegnu nezgode i nesreće. Lovci u pogonu gađaju samo trčke, koje lete do njih naprijed ili koje prelete lanac lovaca i pogoniča i lete nazad.

Lov prigonom na trčke manje se upotrebljava i to baš zbog opasnosti od nesreća. Tako se lovi tek onda, kad trčke postanu već toliko oprezne, da se dižu na velikoj udaljenosti ispred lovaca ili kad se u lovištu izmjenjuju polja s niskim šikarama. Lovci se rasporede i zatvore veću površinu daleko ispred pogoniča, koji se polako kreću prema njima. Pogoniči moraju ići polako, stalno poravnani i ne smiju istrčavati jedan pred drugoga. U lovu prigonom zahtijeva se najveća opreznost lovaca, kako bi se izbjegla svaka mogućnost nesretnih slučajeva. Najvažnije je, da svaki lovac u svakom trenutku zna, gdje mu se nalazi susjedni lovac s lijeve i desne strane. Lovci u lovu prigonom ne smiju gađati trčke, koje lete na njih ispred pogoniča, kao ni na jata, koja lete u smjeru ostalih lovaca.

Slika 10. Uspješan lov na trčku skvržulju

(foto: www.lorist.co.rs)

4. ZAKLJUČAK

Trčka skvržulja (*Perdix perdix* L.) je naša autohtona poljska koka, koju važeći Zakon o lovstvu svrstava u sitnu pernatu divljač. Rasprostranjena je na području gotovo cijele Europe, a u Hrvatskoj najviše obitava na područjima Panonske nizine, Istre i ravničarskim dijelovima Dalmacije i to uglavnom do 600 m n/v. Mase je do 400 grama, duljine oko 30 cm, od čega 10 cm otpada na rep i raspona krila do 60 cm.

Unatoč brojnim povijesnim, ekonomskim i gospodarskim dobrima koje pruža ova izrazito plemenita divljač, populacija trčki, tijekom zadnjih godina, pa čak i desetljeća, je u velikom padu. Kao glavni problemi opadanja populacije trčki, između ostaloga, ističu se: nepravilno gospodarenje, utjecaj prirodnih neprijatelja i grabežljivaca te nedovoljan broj i uništavanje njihovih prirodnih staništa. Potencijalna staništa moguće je pronaći na zapuštenim i neobrađenim poljoprivrednim površinama, koje su bogate zeljastom i grmolikom vegetacijom. Obnova staništa i uvjeta u njima, moguća je oblikovanjem pojaseva s elementima korovne i livadne flore, čime se stvaraju uvjeti za razvoj biocenoze u kojoj će mlade trčke pronalaziti kukce i njihove ličinke, te će tako povećati stopu preživljavanja. Također, zadržavanjem postojećih i oblikovanjem novih živica, trčka dobiva zaklon od grabežljivaca ili nepovoljnih vremenskih prilika u staništu. U cilju povećanja stupnja preživljavanja i stabilizacije prirodnih populacija trčke, potrebno je kontinuirano raditi na poboljšavanju kvalitete životnih uvjeta unutar staništa te na smanjivanju brojnosti grabežljivih vrsta, jer je samo tako moguće ponovno vratiti i zadržati trčku u lovištima.

Na temelju svega navedenog, nameće se imperativ, da se trčkama posveti više brige i pažnje, naročito u njihovom uzgoju. Zato se trebaju zainteresirati i angažirati svi oni koji imaju direktnih i indirektnih koristi od trčke skvržulje, a to su u prvom redu: lovni forumi, uprave državnih i društvenih lovišta i lovci. Složnim, zajedničkim i upornim radom lovaca i poljoprivrednika skratit će se vrijeme za ostvarivanje krajnjeg cilja, a to je svakako povećanje populacije trčke skvržulje na našim prostorima.

5. POPIS LITERATURE

1. Andrašić, D. (1984.): Zoologija divljači i lovna tehnologija. Šumarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. 392.
2. Anonimus (2005.): Zakon o lovstvu. Narodne novine, Zagreb.
3. Anonimus (2010.): Pravilnik o lovostaju. Narodne novine, Zagreb.
4. Darabuš, S., Jakelić, I. Z., Kovač, D. (2009.): Osnove lovstva. Hrvatski lovački savez, Zagreb. 462.
5. Durman, A. (2015.): Jarebica – simbol boga metalurgije; vučedolska vizura. U: Zbornik priopćenja 2. znanstveno-stručnog skupa “Uzgoj divljači i zaštita biološke raznolikosti: Vučedolska golubica – poljska jarebica”, Florijančić, T., Ozimec, S. (ur.), Vukovarsko-srijemska županija i Poljoprivredni fakultet u Osijeku, Vukovar, 1-2.
6. Florijančić, T., Hrubački, T. (2015.): Poljska jarebica – trčka skvržulja (*Perdix perdix* L.) – biologija, ekologija i patologija. U: Zbornik priopćenja 2. znanstveno-stručnog skupa “Uzgoj divljači i zaštita biološke raznolikosti: Vučedolska golubica – poljska jarebica”, Florijančić, T., Ozimec, S. (ur.), Vukovarsko-srijemska županija i Poljoprivredni fakultet u Osijeku, Vukovar, 3-5.
7. Janicki, Z., Slavica, A., Konjević, D. Severin K. (2007.): Zoologija divljači. Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb. 209.
8. Ozimec, S. (2015.): Staništa pogodna za uzgoj trčki. U: Zbornik priopćenja 2. znanstveno-stručnog skupa “Uzgoj divljači i zaštita biološke raznolikosti: Vučedolska golubica – poljska jarebica”, Florijančić, T., Ozimec, S. (ur.), Vukovarsko-srijemska županija i Poljoprivredni fakultet u Osijeku, Vukovar, 6-7.
9. Pintur, K. (2010.): Uzgoj sitne divljači. Veleučilište u Karlovcu.
10. Ristić, Z. (2008.): Lovstvo. Štamparija Aston, Kragujevac. 389.
11. Srdić, D. (1962.): Poljske jarebice. Lovačka knjiga, Zagreb. 261.
12. Tucak, Z. (2002.): Biologija divljači. U: Lovstvo. Tucak, Z. (ur.). Poljoprivredni fakultet, Osijek, 23-64.
13. Wikipedija: Vučedolska kultura.
https://hr.wikipedia.org/wiki/Vučedolska_kultura. (5. rujna 2018.)